

ПУБЛІКАЦІЇ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

С. А. Борисенко

ВЗАЄМИНИ УКРАЇНИ З ДЕРЖАВНИМИ ФОРМУВАННЯМИ НА ТЕРЕНАХ КОЛИШНЬОЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У 1918 р.

(за документами ЦДАВО України)

Після революційних подій 1917-1918 рр. та розпаду Російської імперії на кілька національно-державних утворень постало питання про налагодження між ними відносин.

Цей процес особливо поживався у 1918 р., коли в Україні сформувалася влада у формі Гетьманату й уряд Павла Скоропадського взяв на себе ініціативу й координуючу роль у налагодженні прямих та колективних міждержавних відносин між суб'єктами, що постали на теренах колишньої царської Росії. Для Української Держави вони були природними союзниками, а гетьманська влада користувалася певним авторитетом неформального лідера серед новопосталих державних утворень, які не бажали потрапити під владу більшовицької Росії.

Колішній міністр закордонних справ Української Держави Дмитро Дорошенко згадував у цьому зв'язку: "...Відносини з "рандштатами", себто з державами, які постали на національних територіях, що відділилися від радянської Росії, себто з Польщею, Фінляндією, Литвою, Білоруссю, Доном, Кубанню, Грузією, Кримом й іншими формуваннями, визначилися здебільшого в залежності від того, чи мала Україна якісь спірні питання у взаємних відносинах, головне питання за спірні території. З усіма ними були зав'язані більш або менш сталі й формальні дипломатичні відносини".

Основна група документів з цього питання відклалася у ЦДАВО України у фонді 3766 "Міністерство закордонних справ Української Держави", а також у фондах 1064 "Рада Міністрів Української Держави", 1118 "Міністерство торгівлі і промисловості Української Держави", 1104 "Консульський агент Української Держави при Всевеликому Війську Донському" та ін.

Значна кількість документів відображає взаємини між Українською Державою і Всевеликим Військом Донським. Між ними було підписано попередню угоду від 7 серпня 1918 р. про офіційне визнання цих держав одна одною і повномасштабне економічне, військове та політичне співробітництво.

Серед документів з питань міждержавних зносин Української Держави з вищезгаданими державними утвореннями переважають листи, звернення, подання, договори, телеграми, протоколи та ін. За юридичною ознакою документи поділяються на оригінали, засвідчені та незасвідчені копії, чернетки, проекти. Загалом вони становлять значний інтерес для дослідників даного періоду не тільки через значну інформаційну насиченість, а й з огляду на різноманіття елементів оформлення, стилю написання та інші атрибути.

Увазі читачів "АУ" пропонуються кілька документів, що відбивають основні реалії взаємних стосунків і намагань новостворених державних формувань у 1918 р. Вони подаються мовою оригіналу.

На жаль, прізвищ більшості осіб, які підписали подані нижче документи, з'ясувати не вдалося, через що їх позначено в таких випадках словом "підпис", яке взято в квадратні дужки.

Публікацію підготував *С. А. Борисенко*

¹Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 рр. - Ужгород, 1930. - Т.2. - С.144

²ЦДАВО України, ф. 3766, оп.1, спр.286, арк.12-13

№ 1

Лист керуючого відділом закордонних справ уряду Всевеликого Війська Донського до міністра закордонних справ Української Держави про повноваження представників, призначених з боку Дону для організації співпраці між обома державами

18 серпня 1918 р.

Настоящим имею честь довести до сведения Вашего Превосходительства, что для заключения и подписания согласно ст.7, 8 и 9 предварительного Доно-Украинского соглашения от 7 августа текущего года подробных договоров о торговле, о транзите, таможенных и финансовых отношениях, железнодорожных и почтово-телеграфных сношениях, о мореплавании, о совместном регулировании вопросов, касающихся Донецкого угольного бассейна Правительство Всевеликого Войска Донского уполномачивает Управляющего Отделом торговли и промышленности В. А. Лебедева, Директора Департамента Торговли и Мореплавания Ю. Н. Зилова, Директора Эксплуатационного Департамента Отдела Путей Сообщения Н. Н. Вознесенского, Действительного Статского Советника А. В. Калашникова и Управляющего Ростовской конторой Государственного банка Р.Э.Гульбина.

Все соглашения должны подписываться не менее, как двумя уполномоченными и затем ратифицироваться правительствами обеих стран.

Генерал-Майор

[підпис]

ЦДАВО України, ф.3766, оп.1, спр.286, арк. 14.

№ 2

**Лист Кубанського Крайового Уряду гетьману
Павлу Скоропадському про направлення до Української Держави
надзвичайної комісії з метою укладання двосторонніх угод**

29 вересня 1918 р.

Ваша Светлость.

Руководствуясь сознанием единства политических, культурных и экономических интересов Украины и Кубани и искренне стремясь к укреплению и развитию дружественных отношений между обеими родственными странами, мы, Войсковой Атаман Кубанского Казачьего Войска и Кубанское Краевое Правительство, признали необходимым послать к Вашей Светлости Чрезвычайную Миссию, во главе с Полковником В. М. Ткачевым и в составе Члена Законодательной Рады П. Л. Макаренко и Полковника Евтушенко, которой поручаем приветствовать Вашу Светлость и Правительство Державы Украинской, и, будет на то воспоследует согласие Вашей Светлости, поставить перед Правительством Украины вопрос о заключении в ближайшее время между обеими сторонами соглашения по вопросам: 1) товарообмена, 2) финансов, 3) железнодорожным, 4) почтово-телеграфным и другим, а также войти в соглашение по вопросу о помощи Кубани со стороны единокровной Украины оружием, огнестрельными припасами и различными предметами боевого значения.

Насущные интересы обеих стран, повидимому, требуют самого тесного сближения между ними, и Кубанское Правительство питает твердую уверенность в том, что, изстари связанные узами кровного родства и полной ярких примеров борьбы за независимость, Украина и Кубань вновь смогут явить пример могучего братского союза.

Войсковой Атаман Войска Кубанского
Полковник

[підпис]

Председатель Кубанского Краевого Правительства

[підпис]

ЦДАВО України, ф.3766, оп.1, спр.296, арк.4-5.

№ 3

**Лист Народного Секретаріату Білоруської Народної Республіки
до міністра закордонних справ Української Держави про направлення Білоруської
делегатії до Києва
для підписання міждержавного договору**

18 вересня 1918 р.

Народний Секретаріат Білоруської Народної Республіки на основі постанови 1-го Всебілоруського з'їзду від 17-18 січня 1917 року, виконуючи Статутні грамоти виконавчого комітету Ради 1-го Всебілоруського з'їзду за 21 люте і 9 березня 1918 р. і Статутну грамоту Ради Білоруської Народної Республіки від 27 березня 1918 р. в своєму засіданні від 17 вересня 1918 р. постановив послати в Київ Надзвичайну Білоруську

Делегацію в особах її старшини п. Антона Луцкевича і членів панів Юзефа Бурчака і Олександра Копистицького, яким і доручено від імені Білоруської Народної Республіки вести переговори у постановляючій формі з Урядом Української Держави про визнання незалежності і Державної самостійності Білорусії [...]; про встановлення кордонів поміж Білоруською Народною Республікою і Українською Державою, а також економічно-політичні відносини поміж згаданими державами, і уповноважує підписати належні в цих справах вище згадані договори, що підписали і притиском печатки свідчимо.

Старший Народного Комісаріату [підпис]

Народний секретар міжнародних справ [підпис]

Народний секретар фінансів [підпис]

ЦДАВО України, ф.3766, оп. 1, спр. 286, арк. 3. Переклад з білоруської.

№ 4

Телеграма посланника Української Держави в Німеччині барона Ф. Штейнгеля до міністра закордонних справ Д. Дорошенка про звернення міністра закордонних справ Грузинської Самостійної Республіки Чхенкелі щодо визнання Україною Грузії

30 липня 1918 р.

Ще шостого червня біжучого року Міністр Закордонних справ Грузинської Самостійної Республіки Чхенкелі звернувся до нашого представника в Германії Козія з нотою про визнання Україною Грузії. Ця нота дев'ятого червня цього року була передана п. Козієм Українському Правительству. Двадцять п'ятого липня цього року до мене явились Голова Осібної делегації Грузії в Германії князь Авалов і член тієї ж делегації Гегечкорі, котрі підтвердили знов вищенаведену ноту Міністра Закордонних Справ Грузії Чхенкелі і знов просили в моїй особі Правительство України о визнанні Грузії, як самостійної Держави, при чому пани Авалов і Гегечкорі від імені свого Правительства заявили мені, що Грузія не зустрічає ніяких перешкод щодо визнання України. Чхенкелі, який зараз перебуває в Берліні, не міг бути у мене по хворобі. В подробицях доклад буде мною посланий з першим кур'єром, але з огляду на те, що мені уявляється важливим установити тепер тісні і дружні зносини з грузинським народом, я прошу Вас, Пане Міністре, представити Ясновельможному Пану Гетьману питання про визнання Грузії з Вашим сприяючим заключенням. Для установлення дипломатичних зносин Грузія негайно може командувати свого постійного представника в Київ. Про наслідки прошу не відмовити дати мені відповідь по прямому проводу. Посланник Української Держави в Німеччині Барон Штайнгель.

Копія З оригіналом згідно

Діловод [підпис]

ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, спр. 134, арк. 17. Засвідчена копія.

№ 5

**Лист виконуючого обов'язки Головного
військового комісара Сибірського обласного
уряду до міністра закордонних справ України
про призначення повноважного представника
Сибірського уряду в Україну**

12 травня 1918 р.

На основани полномочий, полученных мною от Сибирского Областного Правительства, избранного на Чрезвычайном Общесибирском Съезде всех народов Сибири, Советов городов и земств 12-17 декабря 1917 года в г. Томске, сим назначаю Ивана Акимовича Кириллова, состоящего Уполномоченным по политической части Сибирского Военного Комиссариата при Украинском Правительстве, быть правомочным представителем по делам названного Сибирского Правительства на Украине.

По признании полномочий Ивана Акимовича Кириллова прошу поставить меня в известность.

Примите уверения в совершенном к вам уважении.

И. о. Главного Военного Комиссара

Сибирского Областного Правительства

[підпис]

ЦДАВО України, ф. 3766, оп.1, спр. 145, арк. 16.